Reactie op de omgevingsvisie van de gemeente Heerde door agrarisch Heerde

Inleiding

Het landschap in de gemeente Heerde is heel divers in een relatief klein gebied tussen de IJssel met haar open Landschap en het bosgebied van de Veluwe. Het gebied wordt doorsneden door het Apeldoorns kanaal en kenmerkt zich o.a. door beeklandschappen, uiterwaarden, historische enk- en esgronden.

Agrariërs zijn de rentmeesters van het open landschap, hebben dit landschap mede gerealiseerd en zetten zich al eeuwen in om dit landschap goed te onderhouden en door te geven van generatie op generatie.

Om dit te kunnen blijven doen is economisch perspectief nodig voor de agrarische sector. Ook de leefbaarheid in het buitengebied is belangrijk, zeker nu er steeds meer naar dat buitengebied gekeken wordt als oplossing voor problemen in andere gebieden van de gemeente.

Transitie

In de huidige visie van de gemeente Heerde wordt het mooie landschap dat we als agrariërs beheren wel benoemd, maar wordt ook zeer sterk de nadruk gelegd op een transitie van de landbouw in de gemeente. De vraag is of dit terecht is, immers door ontwikkelingen in het verleden is de bedrijfsvoering van de agrariërs hier al niet meer intensief. Vrijwel alle agrariërs doen aan weidevogel en/of natuurbeheer. De meeste agrariërs in de gemeente wekken al energie op door bijvoorbeeld zonnepanelen en WKK's. En velen hebben hun bedrijf verbreed met een andere bedrijfstak, naast hun agrarische hoofdbestemming. Echter, ons hoofddoel: het verantwoord produceren van gezond en betrouwbaar voedsel, moet niet worden vergeten. Dit is en blijft immer de beste basis voor een gezond agrarisch buitengebied. In de visie van de gemeente Heerde lijkt dit hoofddoel (het verantwoord produceren van gezond en betrouwbaar voedsel) echter op de laatste plaats te komen. Dat is volgens ons onterecht.

We vragen dus om waardering van de huidige duurzame status van de landbouw in Heerde. Dus geen verdere stigmatisering van de landbouw door steeds aan te halen dat juist daar een transitie moet plaatsvinden. We lopen als landbouw al voorop in duurzaamheid en werken net als andere sectoren voortdurend aan verbetering daarvan.

Verdienmodel

De gemeente Heerde moet zich inzetten voor een plattelandsontwikkeling inclusief toekomstperspectief voor agrarische bedrijven. Zorgvuldig omgaan met landbouwgrond is daarvoor een vereiste. Extra natuurclaims en statussen zijn juist een bedreiging. Zeker als die eenzijdig zonder compenserend langdurig verdienvermogen worden opgelegd. Dus geen extra lokale eisen zonder verdienmodel.

Voldoende ruimte op het bouwblok is ook bij verduurzaming belangrijk naar de toekomst toe. Denk aan energie opslag en opwekking op het erf. Bij verdere extensivering zal er ruimte moeten zijn om meer producten op het erf op te slaan.

Voormalige agrarische bedrijven

Voormalige agrarische bedrijven moeten de ruimte krijgen om deze om te vormen tot andere kleinschalige bedrijven of activiteiten of woningsplitsing. Met als voorwaarde dat deze nieuwe ontwikkelingen geen belemmering voor bestaande agrarische bedrijven mogen zijn.

Vervangende bebouwing in het kader van de rood voor rood regeling moet niet in het buitengebied worden gerealiseerd maar zoveel mogelijk bij de bestaande kernen.

Korte ketens

Het is goed dat er ingezet wordt op het verkorten van de voedselketens, maar dit is maar voor een enkeling en in een beperkte hoeveelheid weggelegd. Het merendeel van de agrarische bedrijven zal zijn producten via de traditionele kanalen op de Nederlandse en Europese markt blijven afzetten. Juist in onze vruchtbare IJsseldelta kunnen we met een lage ecologische voetprint voedsel produceren. Als je naar een duurzame Europese voedselproductie bekijkt ligt ook een lokale verantwoordelijkheid!

Recreatie

Wij zijn niet voor een extra stimulans van meer recreatie in de IJsselvallei zoals voorgesteld in het masterplan IJsselvallei. De huidige infrastructuur kan het verkeer van auto's, motoren, fietsers en landbouwverkeer nu al niet aan. De verkeersveiligheid is in het geding.

Energie

Wij willen geen zonnepanelen op landbouwgrond. Gebruik hiervoor de daken van woningen, schuren en bedrijfsgebouwen. Kijk ook naar overhoeken langs wegen en industrieterrein.

Grote windmolens hebben onze voorkeur niet, alleen als agrariërs en de bewoners van het betreffende gebied kunnen participeren in de opzet en de exploitatie van de windmolens.

Wel zou de gemeente moeten toestaan dat er kleine windmolens (tot 35 meter hoogte) op het boerenerf kunnen worden geplaatst voor de eigen energievoorziening of een wat meer regionale energievoorziening.

Bermen en maaisel

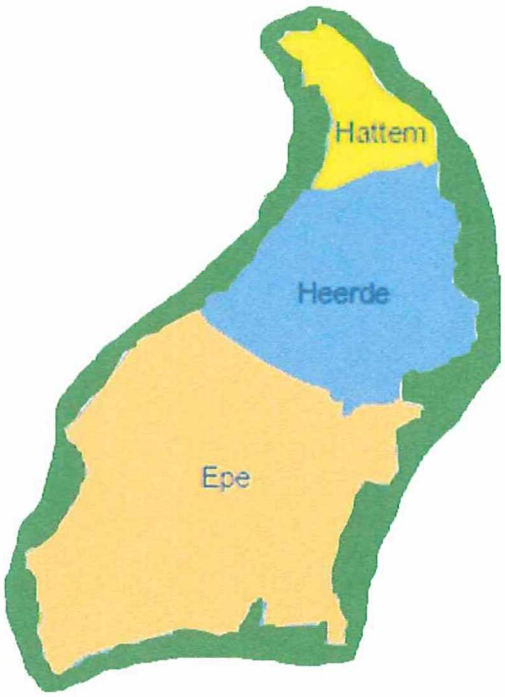
Bij het gemeentelijk maaibeleid moet niet alleen de ecologie doorslag geven, de verkeersveiligheid moet prioriteit blijven houden.

Denk als gemeente na hoe (berm)maaisel en bladresten lokaal ingezet kunnen worden. Kunnen zowel voor gemeente als agrariër economische voordelen opleveren en bodemvruchtbaarheid verbeteren.

Deze reactie op de toekomstvisie dienen we in namens:

Albert Hassink
Albert Nooteboom
Andre van Norel
Andre Veerman
Anneke van den Berg
Arend-Jan Kraaijenbrink
Arjan Hendrix
Arnold Bomhof
Bastiaan Spruit
Chris van Werven
Dik van de Put
Edwin van der Beek
Erik Riphagen
Evert Lugtenbeld
Freek Nooteboom
Gerben van Werven
Gerjan Augustinus
Hendrienes Beekhof
Henri IJerman
Hidde van Dam
Jan Warning
Jurrien Berghorst
Martijn Hekkert
Richard Schouten
Rik Bomhof
Stefan Bonhof
Theo Bijsterbosch
Willem Doorn
Wllem Bijsterbosch

Landbouwvisie Noord-Oost Veluwe
2021 – 2030

LTO Noord

afd. Noord-Oost Veluwe

Juli 2021

LTO noord
NOORD - OOST
VELUWE

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Ruimte en toekomstperspectief agrarische sector	4
Behoud verantwoord ondernemen	7
Water	9
Energie	10
Infrastructuur	13
Imago	14
Nawoord	16

Inleiding

Voor u ligt de landbouwvisie van LTO Noord, afdeling Noord-Oost Veluwe, welke is voorgelegd aan onze leden en goedgekeurd. Hierin wordt een toekomstbeeld voor de landbouw in 2030 geschetst en waar wij, als agrariërs, aan willen werken. Namelijk een toekomstperspectief voor de (jonge) agrariër, gezien de grote maatschappelijke opgaven waar ook de landbouw in deze regio voor staat. LTO Noord afdeling Noord-Oost Veluwe staat voor al haar agrarische bedrijven en leden, welke zeer divers zijn, met ondernemers die werken met respect voor hun omgeving en omwonenden. We zijn trots op al deze bedrijven en werken met inwoners samen om te komen tot een gedragen omgeving waar het goed wonen, werken en recreëren is.

Waarom een landbouwvisie?
Met het oog op de totstandkoming van de omgevingsvisie voor de gemeente Heerde, kan deze visie gezien worden als een 'levend' en up-to-date document, dat we als LTO Noord afdeling Noord-Oost Veluwe voortdurend willen blijven aanpassen bij nieuwe inzichten of veranderingen in onze leefomgeving. De agrarische bedrijven in de gemeente Heerde produceren gezond, veilig, duurzaam en kwalitatief hoogwaardig voedsel en andere producten. We vinden maatschappelijke waardering hiervoor heel belangrijk.

Het landschap in het gebied Noord-Oost Veluwe is heel divers in een relatief klein gebied tussen de IJssel met haar open Landschap en het bosgebied van de Veluwe. Het gebied wordt doorsneden door het Apeldoorns kanaal en kenmerkt zich o.a. door beeklandschappen, uiterwaarden, historische enk- en esgronden.
Agrariërs zijn de rentmeesters van het landschap, hebben dit landschap mee gemaakt en zetten zich al eeuwen in om dit landschap goed te onderhouden en door te geven van generatie op generatie. Om dit te blijven doen is economisch perspectief nodig voor de agrarische sector. Ook de leefbaarheid op het platteland is belangrijk, zeker nu er verwacht wordt dat er veel stoppende agrariërs zullen zijn: door het ontbreken van een opvolger, onvoldoende financiële middelen om te kunnen ontwikkelen en innoveren, of het door alle regelgeving en de problematiek niet meer zien zitten. Hier zit een grote zorg, met name voor de jongere agrariërs en bedrijfsopvolgers.

In deze landbouwvisie zijn 6 thema's opgenomen die de ambities en de doelen van de landbouw in onze mooie gemeente Heerde voor de komende 10 jaar weerspiegelen: ruimte en toekomstperspectief agrarische sector; behoud verantwoord ondernemen, water, energie, infrastructuur en imago.
Rode draad in onze visie is dat agrarische bedrijvigheid nodig is om leefbaarheid op het platteland te behouden, we zijn een belangrijke economische factor en spelen een belangrijke rol als 'stoffeerder' van het landschap. Om bovenstaande redenen hebben we ook per thema duidelijk aangegeven wat we willen maar ook wat we niet willen.

Graag komen we hierover met u in gesprek. Deze landbouwvisie is een leidraad, omdat we er ons van bewust zijn dat de samenleving aanpassingen vraagt van de land- en tuinbouw. Maar wij vragen als sector ook tijd en begrip om aanpassingen door te kunnen voeren. De realisatie en het behoud van een duurzame toekomst voor de agrarische sector staat of valt bij een goed en helder beleid. Voor u en voor ons is het van belang te weten waar de vitale en ambitieuze agrarische sector voor staat en wat de randvoorwaarden zijn waarbinnen agrarische bedrijven mogelijkheden behouden om te kunnen blijven ontwikkelen.

Ruimte en toekomstperspectief agrarische sector

(Plattelands) Economie

Onze regio is, net als de meeste regio's, volop in beweging en biedt vele kansen voor de (plattelands)economie. Agrarische ondernemers staan voor de uitdaging om in te spelen op maatschappelijke en mondiale ontwikkelingen waarbij ook de invloed van omgeving, milieu en natuur- opgaves voelbaar zijn. Echter LET WEL: Voor economisch gezonde agrarische bedrijven moeten er voldoende landbouwgronden voor ontwikkelruimte en innovaties beschikbaar blijven om aan bovenstaande uitdagingen te kunnen (blijven) voldoen.
Als agrarische sector willen we daarom graag betrokken blijven en invloed kunnen uitoefenen daar waar we het belang van onze sector goed kunnen benadrukken en behartigen. We zijn een belangrijk onderdeel van het landschap en leveren een belangrijke economische bijdrage aan de lokale economie. Dit vindt direct plaats door de opbrengsten van de geproduceerde producten en diensten en de ketenwerking hierin. Indirect komt dit door de bijdrage aan het landschap en het onderhoud hiervan: veel omzet voor de toeristische sector wordt mede mogelijk door de agrarische sector. Hier zijn we trots op en dit willen we graag uit blijven stralen als gezamenlijke kracht.

Continue opgaves en ontwikkelingen
Als agrariërs willen we aan tafel (blijven) met deskundigen om een toekomst te behouden voor de landbouwsector. Allerlei opgaven en (gebieds)processen leggen (te)veel druk op de gronden en de toekomst van onze agrariërs. Zij dienen met hun bedrijf de ruimte te krijgen om te kunnen (blijven) ontwikkelen om toekomstperspectief te houden. Het ondernemersklimaat moet zo zijn dat de ondernemers de kans en de tijd krijgen om te kunnen inspelen op de vragen van vandaag en de uitdagingen van morgen.
Het gebied is relatief kleinschalig en kent veel recreatieve en niet-agrarische functies die verspreid door het gebied liggen. Dit zal tot knelpunten leiden bij de zoektocht naar meer grondgebondenheid en extensivering. Vanuit individuele ondernemers kunnen we niet alleen aan de gebiedsstructuur werken. We willen dit graag samen met de gemeenten oppakken.
Agrarische grond komt maar zeer beperkt beschikbaar. Niet alles kan op iedere plek. We zoeken naar maatwerkkeuzes voor bedrijven en kijken daarbij vooral naar locatie-specifieke kansen of risico's.
Als bedrijven kiezen voor de kansen van verbreding moet productiegrond beschikbaar kunnen komen voor boeren die willen moderniseren. Een bijdrage aan dat proces vanuit de gemeente (in de vorm van ruilgrond) versnelt het proces en de realisatie van meer grondgebondenheid.

De eisen aan het bouwblok zijn functioneel van aard en sterk bepalend voor de efficiëntie van de bedrijfsvoering. Grondgebonden werken vereist meer flexibiliteit op het bouwblok. Er zal meer zelf geproduceerd ruwvoer moeten worden opgeslagen en waarschijnlijk in andere opslagtechnieken. Waar mogelijk zoeken we daarbij koppelkansen met energie-opwek, bijvoorbeeld methaanvergisting. Dat kan op zichzelf al nieuwe eisen aan de bouwblok stellen qua omvang en inrichting. Veel bedrijven, met name intensieve veehouderijbedrijven, hebben een te klein bouwblok. Dierwelzijnseisen en duurzaamheid vragen meer ruimte. Daarbij moet niet worden vergeten dat intensieve veehouderijbedrijven al duurzaam zijn, doordat ze een relatief kleine CO2 footprint hebben.
Ook bij het starten met een neventak, is een groter bouwblok gewenst.
Het Gelderse Plussenbeleid zou erin moeten voorzien om een groter bouwblok te realiseren.

Daarom willen we als LTO Noord afdeling Noord-Oost Veluwe ruimte én flexibiliteit in het bouwblok die nieuwe ontwikkelingen stimuleren, en niet meer beperkende maatregelen. Het belangrijkste is hierbij een voldoende groot bouwblok, in veel gevallen dus een vergroting van het bouwblok.
Door samen te onderzoeken of productieve landschapselementen uitvoerbaar zijn kunnen agrariërs een meer-verdienste combineren met behoud van de agrarische status van de grond. Uiteraard moeten open landschappen daarbij wel open blijven.

Leefbaarheid

Boeren zijn de rentmeesters van het landschap en zetten zich al eeuwen in om dit landschap goed te onderhouden en door te geven van generatie op generatie. (Jongere) agrariërs vormen de verbinding tussen de agrarische sector en hun (leef-)omgeving. De leefbaarheid op het platteland is belangrijk, alleen met behoud van financieel gezonde agrarische bedrijven met mogelijkheden om zich verder te ontwikkelen kunnen we het platteland leefbaar houden.
Een goed VAB (vrijkomende agrarische bebouwing) beleid dient verpaupering en achteruitgang leefbaarheid op het platteland te voorkomen, maar het beleid moet zodanig ingericht worden dat het geen beperkingen oplevert voor bestaande landbouwbedrijven. Over flexibiliteit in bestemming op het platteland moet worden nagedacht. Vrijkomende agrarische bedrijven kunnen bijvoorbeeld worden overgenomen door ZZP'ers of kleine mkb-bedrijven, om het platteland levendig te houden. Daarnaast zou een flexibele ondernemerslocatie met perspectieven uitkomst kunnen bieden om diversiteit aan bedrijfsontwikkelingen mogelijk te maken en diverse opgaves te realiseren. Dit alles voor maatschappelijke ontwikkelingen en het verdienvermogen voor de agrariër. Positieve monitoring van niet-agrarische activiteiten in het buitengebied is belangrijk.

De Rood-voor-rood regeling kan bijdragen in ruimtelijke kwaliteit. De voorkeur gaat daarbij uit naar Rood-voor-rood-bouwkavels in en nabij de woonkernen en niet in agrarisch gebied.
In de glastuinbouw zijn bedrijven die stoppen, maar er zijn ook voldoende blijvers die meer productieruimte nodig hebben. Wij vinden het niet wenselijk dat de ontwikkelruimte voor andere glastuinbouwbedrijven door Rood-voor-rood verdwijnt. We moeten zuinig zijn op onze kassengebieden in Heerde. De tuinbouw biedt kansen voor duurzame energie en korte ketens.

De gemeenten hebben beleidsruimte binnen de bandbreedte die de rijksoverheid aangeeft. LTO Noord afdeling Noord-Oost Veluwe vraagt de gemeente om terughoudend te zijn met vergaande normen. Ruimte voor flexibiliteit en maatwerk zorgen voor voldoende ontwikkelingsmogelijkheden voor agrarische bedrijven, in overleg met de gemeente en met oog voor en inpassing in de omgeving.

Natuurinclusieve Landbouw

We hebben als agrarische sector veel aandacht voor duurzaamheid en daarin al veel bereikt. Veel bedrijven zijn bezig met agrarisch natuurbeheer en weidevogelbeheer. Sommige ondernemers willen onderzoeken hoe bedrijfsvoering en omliggende natuur nog beter samen kunnen gaan. Dit moet een vrijwillige keuze voor ieder bedrijf blijven!
Natuurinclusieve landbouw kan alleen als het een duurzaam economisch rendabel landbouwsysteem is, dat optimaal beheer van natuurlijke hulpbronnen duurzaam integreert in bedrijfsvoering, inclusief zorg voor ecologische functies en de biodiversiteit op en om het bedrijf. Dit is altijd een evenwichtsvraagstuk. Dat vraagt om enige regelvrijheid en experimenteerruimte voor ondernemers die aan de slag willen met natuurinclusieve landbouw, of hier verder op door willen bouwen.
We zijn voorstander van maatschappelijke diensten als natuurbeheer, koolstofvastlegging, en educatie zolang dat plaats vindt op bedrijven met een volwaardige agrarische hoofdtak. We zien daarin een beveiliging tegen ongewenste verstedelijking van het platteland. Bij maatschappelijke diensten is het van belang dat de vergoeding een structurele beloning is (dus geen tijdelijke subsidies) en qua systematiek ook ruimte biedt voor ondernemerskeuzes.

Balans vraagt om wederkerigheid en dus ook om het voorkomen van een negatief effect op de bedrijfsvoering. Waar natuurverbetering kansen krijgt door een andere bedrijfsinrichting moet dat ook betekenen dat we bij de natuurinrichting rond bedrijven rekening houden met het voorkomen van faunaschade. Daar waar wel schade op landbouwgrond optreedt, bijvoorbeeld door ganzen, dient de schade te worden vergoed. De gemeente Heerde kan bijdragen aan het beperken van faunaschade door in hun eigen bossen en natuurgebieden preventieve maatregelen te nemen en mee te werken aan afschot. Dit is ook in het belang van de weidevogelpopulatie.

Ondermijning
De financiële druk op de agrariërs neemt toe. Doordat er op diverse plekken leegstand ontstaat wordt er op het platteland gezocht naar een 'nieuwe' vorm van ondernemen. Maar criminele praktijken (ondermijning) horen daar niet toe. Hierin is een rol voor ons allen weggelegd om bedrijven te behoeden voor 'vreemde' afspraken.

Kansen
We zetten in op kansen om een effectiever beheer van gronden mogelijk te maken door o.a. landbouwstructuurverbetering. We willen graag meedenken in processen die ook voor de landbouw wat te bieden hebben. Gezamenlijk met overheden, partners en agrariërs op zoek gaan naar extra verdienvermogen met een passende en blijvende beloning voor diensten die door agrariërs verricht worden. Oplossingen bieden aan maatschappelijke vraagstukken dienen in onze ogen maatschappelijk betaald te worden. Momenteel liggen de risico's nu vaak alleen bij de ondernemer en zijn/haar gezin. De overheid kan hier het voortouw nemen, en samen met de agrarische sector pilots opstarten om de voorlopers te stimuleren.

De ambities voor de toekomst:

- ✓ Zorgvuldig omgaan met landbouwgrond om de toekomst van agrarische bedrijven, de jongeren en het platteland te garanderen
- ✓ Plattelandsontwikkeling inclusief toekomstperspectief voor agrarische bedrijven
- ✓ Ook voor de langere termijn: verdienvermogen (beloning) voor de agrariër.

Wat willen we NIET:

- ➢ Nieuwe beperkingen voor de landbouw
- ➢ Vermindering in hectares landbouwgrond.
- ➢ Meer natuurclaims en statussen
- ➢ Ondermijning op het platteland

Behoud verantwoord ondernemen in Heerde

De agrarische sector is een innovatieve sector. Met een grote economische bijdrage. De sector is belangrijk voor de welzijn en welvaart in dit gebied. De agrariërs onderhouden het afwisselende landschap in de drie gemeenten in het gebied van LTO Noord afdeling Noord-Oost Veluwe en dragen flink bij aan de leefbaarheid op het platteland. Als land- en tuinbouw verwachten we dat we door de gemeente, provincie, het waterschap en de burger gewaardeerd worden en serieus genomen worden. Als agrariërs zetten we in op het behoud van deze innovatieve en economische bijdrage aan de regio.
Daarbij is het van belang dat de agrarische bestemmingen en gebruiksmogelijkheden behouden blijven. Er moet ruimte zijn voor ondernemerschap en creativiteit om te kunnen produceren, ook op of naast plekken waar veel maatschappelijke wensen en opgaven liggen. Het is dan ook wenselijk dat de ruimteclaims op agrarische grond beperkt zijn.

Een ieder kan genieten van ons prachtige landschap. Als agrariër hebben we een belangrijke taak in het onderhoud van dit karakteristieke landschap met boerenerven, houtsingels en innovatieve kruidenrijke akkerranden, het IJssel- en beeklandschap, de enk- en esgronden. Dit zijn zaken die ontstaan zijn door de agrariërs en die zeer gewaardeerd worden door de burger.

Naast reguliere graslanden zijn initiatieven als kruidenrijke graslanden (Wapenvelderbroek) en akkerranden mooie voorbeelden van een agro biodiversiteit. Dergelijke initiatieven vergroten de verscheidenheid van dier- en plantsoorten. Juist een vrijwillige keuze in biodiversiteit kan een positieve bijdrage leveren aan burger en boer. Cruciaal is om in ogenschouw te houden dat ongewenste kruiden niet ten nadele gaan werken van gezonde teelt van gewassen.

Ons waardevolle cultuurlandschap is altijd verbonden geweest aan een vitale landbouwsector. We streven naar een wederkerigheid met respect voor kernwaarden maar zonder het buitengebied tot een museum te maken. Nieuwe vormen van landschapsbeheer en agrarische productie kunnen onderzocht worden. We willen optimaal meewerken aan een landschappelijke inpassing van onze bedrijven zolang we ons zelf daarmee geen knellende verplichtingen opleveren (groen aanplanten in de gerechtvaardigde verwachting dat we dat zonder vergunning kunnen kappen als dat nodig is).

Passende huisvesting voor dieren is een vanzelfsprekendheid. Goed vakmanschap vertaalt zich o.a. in kwalitatief goed voer en een goede dierverzorging wat weer zorgt voor een kwalitatief hoogwaardig product. Dit vakmanschap vormt voor veel bedrijven een basis voor duurzaam ondernemen.

Multifunctionele landbouw
In de Agrarische Ondernemersagenda van het ministerie van Landbouw, staat het verdienvermogen van de boer centraal. Boeren en telers dienen een sterkere positie in de keten te krijgen, er moet hulp mogelijk zijn bij investeringen in verduurzaming en kennis. De wetenschap over toekomstbestendige landbouw moet breder toegankelijk worden gemaakt. Het ministerie schrijft dat het belangrijk is dat boeren meer ruimte krijgen voor ondernemerschap. De overheid zorgt voor de juiste randvoorwaarden in de markt. Hierbij moet er ook planologisch gezien ruimte zijn voor agrariërs om te ondernemen. Naast de primaire landbouw moet er ook oog zijn voor het ontwikkelen van de multifunctionele landbouw. Steeds meer boeren en boerinnen ontplooien naast de agrarische activiteiten ook 'verbredingsactiviteiten' op hun bedrijf, zoals een verblijfsaccommodatie (B&B of minicamping), dagrecreatie (terrasje, boerengolf,), verkoop en verwerking van streekproducten, zorglandbouw, educatie (excursies en ontvangst van schoolklassen) en/of kinderopvang. Ondernemers die door persoonlijke interesse of locatie-specifieke kansen hun bedrijfsvoering willen verbreden moet die mogelijkheid geboden worden zonder dat dit leidt naar bestemmingswijziging.

Een goed renderende agrarische hoofdtak is voorwaarde. Als verbreding leidt tot bestemmingsvreemde bebouwing moet dat op basis van een tijdelijke ontheffing mogelijk zijn. De interactie met omliggende agrarische bedrijven moet wel onderdeel zijn van het beoordelingskader.

Voor wat betreft (verblijfs-)recreatie is het vinden en houden van een goede balans van belang. Het gevoel te gast te zijn in een agrarische omgeving moet onderdeel zijn van de beleving en anderzijds moet de agrarische bedrijfsvoering ongehinderd doorgang kunnen vinden.

Op de wegen die in het agrarisch gebied worden gebruikt door landbouwverkeer en vrachtverkeer van en naar agrarische bedrijven, neemt het aantal recreanten toe. Dit kan onveilige situaties opleveren (zie hoofdstuk Infrastructuur).

Korte ketens

Nederland zitten vaak op de draaischijf van de internationale handelsstromen in agroproducten. Dit biedt boeren laagdrempelige afzetkansen op verre markten en inwoners de zekerheid van gevarieerd en betaalbaar voedsel. Op gemeente niveau kunnen we de marktprocessen en consumentenvoorkeur maar in beperkte mate beïnvloeden. Tegelijk willen de lokale boer en burger elkaar niet kwijt raken. Korte ketens kunnen bijdragen aan blijvende verbinding, de lokale gezondheid en tegelijk aan een eerlijke agrarische prijsvorming. Tegelijk vraagt ketenverkorting veel van ondernemers en is deze keuze slechts voor enkele ondernemers weggelegd. De markt voor plaatselijke of regionale afzet is niet zo groot. Gelijk aan recreatie en verbreding is ook hier de voorwaarde van een geloofwaardige agrarische hoofdtak een waarborg tegen ongewenste ontwikkelingen.

De ambities voor de toekomst:

- ✓ Behoud van een goed gezinsinkomen voor agrarische ondernemers
- ✓ Ruimte om te ondernemen met behoud van hoogwaardige landbouwgrond
- ✓ Vitaal leefbaar platteland behouden met ruimte voor divers agrarisch ondernemerschap

Wat willen we NIET:

- ➢ Leegloop van het platteland
- ➢ Extra eisen zonder verdienmodel
- ➢ Regie over de landbouwsector kwijt

Water

Voor het behoud van goede kwaliteit van grond en oppervlaktewater, is het belangrijk dat er gestuurd wordt op een goede landbouwpraktijk. Iedereen, mens en dier, is jaarrond afhankelijk van een goede waterkwaliteit.

Grote gedeelten van het gebied zijn afhankelijk van neerslag. Daarom is het van belang dat het beschikbare water vast kan worden gehouden in tijden van droogte. Maar op sommige plekken is het ook van groot belang dat in tijden van nattigheid, het overtollige water snel afgevoerd kan worden. Door dit op bedrijfsniveau mogelijk te maken, bevordert dit de bodemkwaliteit en minimaliseert dit de uitspoeling van nutriënten. Dit bevordert de betere opname van voedingsstoffen door de gewassen.

Het gebied van onze afdeling wordt doorsneden door het Apeldoorns Kanaal, het agrarisch gebied ten oosten van het kanaal wordt via de weteringen onderbemaald. Ten westen van het kanaal zijn er sprengenbeken met daarbij houtwallen e.d.
In aantal natuurgebieden wordt het grondwaterpeil verhoogd of wordt het gebied ontgraven. De waterhuishouding in het omliggend gebied wordt hierdoor verstoord. Dit geldt o.a. voor het Wisselse Veen en Vossenbroek.
In het waterwingebied De Dellen in Epe, waar Vitens water onttrekt, wordt er ook water geïnfiltreerd. Maar er is per saldo nog geen evenwicht (onttrekking is groter dan infiltratie). De vergoeding voor agrarische bedrijven was in 2018 redelijk, maar in 2019 te weinig. LTO Noord afdeling Noord-Oost Veluwe vindt dat de vergoeding de volledige schade moet dekken.

Door een goede samenwerking tussen de agrariërs en de waterschappen kunnen we de waterhuishouding verbeteren en door efficiënt werken de kosten laag houden. Dit kan verdere lastenverzwaring in de sector beperken. Andere factoren waar de landbouw niet direct invloed op heeft, zoals waterwingebieden, Natura2000, het invullen van de Kader Richtlijn Water, kunnen grote impact hebben op landbouwbedrijven. De schade die hierdoor voor de landbouwbedrijven ontstaat, moet geminimaliseerd en vergoed worden. Het mag niet gebeuren, dat door deze factoren het toekomstperspectief voor de bedrijven ontnomen wordt. De komende jaren staan er verschillende opgaven op het gebied van water op de agenda. Opgaven waarin de landbouw een belangrijke speler is. Het is daarom van groot belang dat de landbouw goed en eerlijk vertegenwoordigd wordt. Hierin zijn de geborgde zetels bij het waterschap van cruciaal belang. Tegenover extra blauwe diensten moet een structurele en passende vergoeding staan.

<u>De ambities voor de toekomst:</u>

- ✓ Goed peilbeheer passend bij elk seizoen en gewas en mogelijkheid voor beregening
- ✓ Stimuleren van innovatieve ideeën om uitspoeling tegen te gaan
- ✓ Hoge bodemkwaliteit door de hoeveelheid organische stoffen in de grond op het juiste peil te hebben
- ✓ Goede vergoeding/ compensatie voor drinkwateronttrekking

<u>Wat willen we NIET:</u>

- ➢ Vernatting van natuurgebieden die leidt tot vernatting van landbouwgrond
- ➢ Verdroging van landbouwgrond door beperken/verbieden/belasten van beregening
- ➢ Hogere waterschapslasten
- ➢ Huidige watergangen laten verwaarlozen
- ➢ Direct beschuldigd worden als er verontreiniging in het water zit. Meten = Weten en dan pas wijzen

Energie

Er is in de RES afgesproken dat in 2050 alle gemeentes energie neutraal zijn, er wordt dan geen gebruik meer gemaakt van fossiele brandstoffen. Agrariërs spelen al een grote rol bij het opwekken van hernieuwbare energie en zien deze opgave als een kans. Bij de agrariërs op het erf is nog veel dakoppervlak voor zonnepanelen.

Als LTO Noord afdeling Noord-Oost Veluwe zijn we echter tegenstander van het inzetten van landbouwgronden voor zonnevelden, maar willen in geen geval op de stoel van de individuele ondernemer gaan zitten. Zonnevelden op landbouwgrond zijn NIET te combineren met de ambities van de landbouwsector, nu en in de toekomst.

Behouden van productieruimte voor duurzame voedselvoorziening.

- Voor energie opwekking zijn alternatieven voor handen, voor ons voedsel niet. We hebben onze landbouwgrond hard nodig voor de transitie naar een duurzamere, meer circulaire voedselproductie.

Kwaliteit van ons landschap en bodem

- Ons landschap heeft een kwaliteitsimpuls nodig. De bodemvruchtbaarheid en biodiversiteit moeten versterkt worden. Er zijn veel initiatieven en projecten in de regio die zich hier actief op richten. Het plaatsen van grote oppervlaktes zonnepanelen draagt hier echter niet aan bij. Zonnepanelen hebben een economische levensduur van ongeveer 25 jaar. Het duurt heel veel jaren voordat bodemkwaliteit en bodemleven weer hersteld zijn. Zonnepanelen in de wei is makkelijk, maar ook het laatste wat we moeten doen. We willen de kwaliteit van onze bodem en het leven daarop zo veel mogelijk behouden met oog op de landbouw in de toekomst.

Klimaatafspraken Landbouw

- De landbouw heeft als opdracht gekregen om 3.5 Mton CO2 emissie te verlagen. De ambitie van de landbouw is zelfs groter als voorwaarden passend bij deze ambitie door de klimaattafelpartners worden ingewilligd ('work in progress'). Eén van deze voorwaarden is kringlopen, bodemvruchtbaarheid en biodiversiteit te verbeteren. Het kan niet zo zijn dat de landbouw deze ambitie niet waar kan maken omdat er honderden hectares landbouwgrond verdwijnen voor vestiging van zonnevelden.
  Het werkelijke ruimtebeslag wordt zelfs nog groter wanneer er gekozen wordt voor aanleg van zonnevelden in combinatie met recreatie- of natuurdoelen.

- De agrarische sector neemt deel aan het klimaatakkoord (tafel landbouw en grondgebruik). De land- en tuinbouw heeft hierbij een extra vrijwillige opgave op zich genomen. Ondanks de beperkte emissieomvang willen we ook onze sector verduurzamen. We sluiten aan bij de landelijke, sectorale en regionale plannen en initiatieven en hebben daarboven een lokale ambitie. Daarin onderscheiden we drie lijnen: besparing, optimalisering en innovatie. We vinden wel dat bij de ruimtelijke invulling een zorgvuldige afweging van maatschappelijke kosten en baten gemaakt moet worden. De zonneladder is de landelijke, provinciale en regionale voorkeurs-ontwikkelvolgorde. Knelpunt bij het volgen van de zonneladder is de scheve verdienpotentie. Zon op landbouwgrond is goedkoper te realiseren en kent een enorme financiële aantrekkingskracht. Om het doel (zonneladder) maximaal te kunnen bereiken streven we naar een maximale benutting van daken en restgronden. Om dat geloofwaardig kans van slagen te bieden zijn we voorstander van het – vooralsnog – uitsluiten van landbouwgrond voor opwek uit zon. We willen maximaal kijken naar opties op dak, erf, windmolens tot 35 meter ashoogte op het erf en grote windmolens in combinatie met het ontsluiten van grote daken voor zon. Voor die grote molens geldt lokaal draagvlak wel als voorwaarde.

- Voor de verdere toekomst willen we onderzoeken in hoeverre we de opwek en opslag van energie tot integraal onderdeel van het agrarische verdienmodel kunnen maken. Dat kan in de vorm van elektriciteit, groen gas of energiedragers als waterstof.

Opslag nog nauwelijks mogelijk

- Opslag van zonne-energie is nu nog nauwelijks mogelijk. Zonnepanelen leveren in de winter veel minder energie dan in de zomer. In de zomer zijn er veel meer uren zon en straalt deze intensiever. Er is dan veel meer energie. Deze piek moet weggewerkt worden door het elektriciteitsnet. Hoe meer zonne-energie, hoe meer kolen- en gascentrales stand-by moeten staan. Veel agrariërs produceren nu al met zon-op-dak energieneutraal voedsel. Maar in de winter wordt er door de panelen te weinig opgewekt, dan ontvangen zij energie vanuit het net. Als er in het landelijk gebied aanvullend zonnevelden bijkomen met een enorme piek in de zomer, moet ook deze piek worden weggewerkt door het elektriciteitsnet. In Duitsland worden zonnepanelen in sommige gebieden reeds afgetopt op een maximale levering van 80%, omdat het net, de energie anders niet kan verwerken bij veel zon. Laten we onze landbouwgrond niet opgeven voor zonnevelden als er nog geen opslag voor is en daardoor bovendien zon-op-dak initiatieven minder rendabel worden gemaakt. Agrariërs kunnen wellicht ook een rol gaan vervullen op het gebied van de opslag van energie.

Grondprijzen

- De claims op geschikte locaties voor zonnevelden jagen de grondprijzen verder omhoog. Dat maakt het bijvoorbeeld voor jonge boeren moeilijker om het ouderlijk bedrijf over te nemen. Het probleem van vrijkomende agrarische bebouwing zal hierdoor alleen maar toenemen. We zouden jonge boeren juist moeten stimuleren hun belangrijke rol van voedselproducent op een duurzame manier uit te kunnen voeren.

Infrastructuur beperkend

- In veel delen van Nederland, is het elektriciteitsnet overvol en kunnen er nu al geen projecten meer bij. Er gaan de komende tijd nog veel zon-op-dakprojecten gerealiseerd worden. Daar moet ruimte voor zijn. De infrastructuur biedt daarmee onvoldoende ruimte voor zonnevelden. De energiemix zal een goede verhouding tussen zonne-energie en windenergie nodig hebben. Netbeheerders dringen aan op een gelijke verdeling zon-wind, omdat dat voor een betere balans zorgt op het netwerk.
  Agrarische bedrijven lopen er nu al tegen aan dat er geen ruimte is op het netwerk voor meer zonnepanelen op daken.

LTO Noord afdeling Noord-Oost Veluwe stelt voor om de <u>zonneladder</u> volgen

<u>Eerst de daken vol</u>, daarna kijken naar overige terreinen en ruimtes welke niet in gebruik zijn, zoals taluds en bermen, natuurterreinen, parkeerplaatsen, daken en groene ruimten op bedrijfsterreinen, etc. De agrarische sector levert al een behoorlijke bijdrage door zonnepanelen op daken en dit neemt nog steeds toe.
In laatste instantie kan dan eventueel pas naar landbouwgrond gekeken worden, waarbij wij dan aantoonbaar willen hebben dat alle lagere treden van de zonneladder uitgebreid zijn verkend en werkelijk onmogelijk zijn. Ook op sleufsilo's buiten bouwblok moeten zonnepanelen mogelijk zijn.

Windmolens

- LTO Noord afdeling Noord-Oost Veluwe is van mening dat het plaatsen van windmolens een goede manier is om duurzame energie op te wekken, mits er lokaal draagvlak voor is. Door lokale burgers en ondernemers de mogelijkheid te bieden financieel te participeren, kan het draagvlak voor windmolens vergroot worden. Op locaties waar grote windmolens geen optie zijn, zouden ondernemers ook rendabele kleine windmolens tot 35 meter ashoogte op het erf moeten kunnen plaatsen.

- Door een combinatie van zon en wind op bedrijfsniveau realiseert een bedrijf een stabielere energieproductie. Hierdoor kunnen bedrijven tot zo'n 60 procent van de energie die ze opwekken meteen zelf verbruiken. Met alleen zon blijft dit percentage rond de 30 procent steken. Met een combinatie van wind en zon kan er op een bestaande aansluiting dus meer elektriciteit geproduceerd worden. Een groot voordeel is dus dat het netwerk minimaal belast wordt. Slechts in 3 procent van de tijd geeft een combinatie van zon en wind meer elektriciteit dan nodig is voor eigen gebruik.

Besparing blijft altijd de eerste stap! Alle energie die niet gebruikt wordt, hoeft ook niet te worden opgewekt. Wij denken dat daar nog een grote winst te behalen is. Niet alleen bij bedrijven maar ook bij particulieren.

Regionale en Europese coördinatie

- Er zijn al ontzettend veel plannen voor zonnepanelen op daken! Ook bij veel boeren. Hierbij zou een gemeente of regio een coördinerende en faciliterende rol moeten vervullen. Zo kan dit proces versneld worden. De netwerkcapaciteit is namelijk al op veel plekken beperkend, waardoor lange wachttijden ontstaan voor nieuwe projecten. We moeten gebruik maken van de positieve energie die er is onder burgers om nieuwe initiatieven te ontwikkelen en deze verder helpen, in plaats van projecten op te starten die alleen maar weerstand oproepen.
- Lokale Energie coöperaties en postcoderoos-projecten worden gewaardeerd! Projecten waarbij de inzet en financiële opbrengst in het gebied zelf blijft juichen we toe.
- En tot slot: geduld is een schone zaak: de technologische ontwikkeling is iets waar rekening mee gehouden moet worden. Het kan niet anders dan dat er de komende jaren mooie technologische innovaties voor energieopwekking (en -opslag) aankomen, waar we misschien nu helemaal geen waardevolle en vruchtbare landbouwgrond voor op hoeven te offeren.

Biogas

- Er is veel potentie voor meer biogas in Noord Oost Veluwe, met name in het agrarische gebied ten oosten van het Apeldoorns Kanaal. Op sommige plekken hebben bedrijven al een aansluiting op het gasleidingnetwerk weten te realiseren. Dat zou ook kunnen voor industrie, huishoudens en openbare gebouwen. Deze potentie wordt nog niet voldoende benut en zou verder onderzocht en uitgewerkt moeten worden.

De ambities voor de toekomst

- ✓ Zonneladder volgen
- ✓ Gebruik van windturbines en biogasnetwerken
- ✓ Groene duurzame energie ook als verdienvermogen voor de agrarische sector
- ✓ Innovaties nieuwe energie ontwikkelingen bv waterstof.

Wat willen we NIET:

- Zonnevelden op landbouwgrond
- Monopolie-positie van commerciële energieleveranciers
- Grote energieprojecten waarbij het geld wegvloeit uit de gemeenschap

Infrastructuur

Veiligheid in ons gebied staat voorop.
Het veelzijdige landschap is uniek met haar boerenerven en al haar verschillende landschappen. Niet voor niks dat LTO Noord afdeling Noord Oost Veluwe trots is te mogen wonen en werken in dit gebied. De agrariërs zijn er trots op te mogen boeren in dit prachtige landschap en doen er van alles aan om dit landschap te waarborgen. Echter, het wordt steeds drukker op het platteland en het belang van een goede infrastructuur en ontsluiting neemt alleen maar toe door meer recreatief verkeer, meer productie, meer verkoop van eigen producten.

Om de agrarische economie te behouden is het onderhouden en verbeteren van landwegen noodzakelijk. Hiervoor willen we graag nauw contact onderhouden met de gemeente(n), waterschap en andere belanghebbenden in ons werkgebied. Vrachtverkeer en landbouwverkeer dienen mogelijk te blijven ondanks het toenemende (recreatieve) fiets- en autoverkeer. We willen geen afsluiting van wegen voor landbouwverkeer, waar dit omrijdschade tot gevolg heeft. Er moet nagedacht worden over waar het recreatief gestimuleerd wordt en waar dit niet wenselijk is. Het scheiden van fiets- en gemotoriseerd verkeer kan een optie zijn, maar er kunnen zich ook juist onveilige situaties voordoen bij (snel-)fietspaden en uitritten van bedrijven. De agrariër zelf voorziet in het nodige onderhoud (snoeien en maaien) aan eigen in- en uitritten, bosjes en eigen bermen om bij te dragen aan een verkeersveilig platteland.

Veilig omgaan met landbouwverkeer
Op een educatieve manier samen met loonwerkers, (basisschool) kinderen en vakantiegasten informeren over de gevaren op de weg b.v. tijdens de oogst van gewassen. Overigens is uit onderzoek door de GEO-dienst van het CIT (door RTL Nieuws) naar geregistreerde ongelukken per schoolomgeving uit 2018 gebleken dat 'bij scholen in een grote stad dertien keer zo veel ongelukken zijn als bij scholen op het platteland.' Een stukje bewustwording is hierin belangrijk. Wegen dienen begaanbaar te blijven voor landbouwverkeer om agrarisch werk mogelijk te maken

.

<u>De ambities voor de toekomst</u>

- ✓ Verkeersveiligheid voor alle weggebruikers
- ✓ Goed onderhoud en verbeteren van wegen
- ✓ Zorgdragen van agrariërs, gemeente, provincie en waterschap voor het verkeersveilig houden van de wegen en paden.
- ✓ Bewustwording bij agrariërs, burgers en toeristen

<u>Wat willen we NIET</u>

- ➢ Verkeersbeperkende maatregelen waardoor landbouwbedrijven slechter bereikbaar worden.
- ➢ Verkeersonveiligheid op het platteland

Imago

"In verbinding staan met elkaar."

Het is prachtig op het platteland. Agro, food en het buitengebied zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Maar wordt de agrosector nog wel voldoende gewaardeerd? En hoe komt het dat de onwetendheid over het boerenleven zo groot is? Een vraagstuk waar de agrariërs graag mee aan de slag gaan.

Als agrarische ondernemers willen we ons verbinden aan de toekomst van het gebied. De beste waarborg daarvoor is een open en eerlijke communicatie met overheid en maatschappij. We zoeken afstemming en overleg op regelmatige basis om over en weer ontwikkelingen te bespreken en die samen te duiden op betekenis. Door dit overleg wordt niemand overvallen door plannen en groeit wederzijds vertrouwen en partnerschap.
Veel boerenbedrijven staan open voor bezoek van publiek en/of scholen. Zo wordt er veelvuldig de kans gegrepen om aandacht te vragen voor de agrarische sector.
Ook hebben veel boerenbedrijven een tweede (agrarische) tak. Zoals kamperen bij de boer, een boerderijwinkel, organiseren van activiteiten, kinderopvang en/of een zorgboerderij. Soms zelfstandig, soms in samenwerkingsverband met meerdere boerenbedrijven. Al deze boeren stellen hun bedrijf open voor het publiek. Hierdoor wordt er indirect volop gewerkt aan het verbeteren van het plattelandsimago.

IJsselvallei Boert en Eet Bewust (IJBeBB)
In de gemeenten in het gebied van LTO Noord afdeling Noord-Oost Veluwe kunnen boeren en tuinders zich aansluiten bij IJBeBB (voor meer informatie: www.ijsselvalleiboerteneetbewust.nl/). De belangstelling hiervoor is boven verwachting!
Boert Bewust is een landelijk initiatief waarbij boeren en tuinders werken aan verbinding met de samenleving. Boeren kunnen deelnemen aan IJsselvallei Boert en Eet Bewust in de gemeenten; de deelname is boven verwachting. De deelnemende boeren voeren graag een open en eerlijk gesprek over de land- en tuinbouw, zodat men weet waar ons voedsel en andere land- en tuinbouwproducten vandaan komen.

Biodiversiteit
Via kruidenrijke akkerranden en bermenbeheer worden agrariërs gestimuleerd om bij te dragen aan de biodiversiteit. Maar ook door natuurlijke vijanden te gebruiken via bloemenmengsels, bijenhotels/insectenhotels en vogelkastjes. Vaak in samenwerking met andere belangenverenigingen zijn er daarnaast andere initiatieven, zoals het gebruik maken van groenbemesters /compost/bokashi voor een gezonde bodem. De gemeenten moeten deze ontwikkelingen faciliteren, want het levert voor veel partijen voordelen op. Maar ook hier moet er sprake zijn van een verdienmodel voor de deelnemende agrarische bedrijven.
Landbouw inclusieve natuur en verduurzaming kan niet zonder verdienmodel. Het is belangrijk om vooral te faciliteren op punten waarop de individuele agrariër interesse heeft, op basis van vrijwilligheid.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen
Agrariërs moeten blijven ontwikkelen en verantwoord ondernemen. De uitstraling van het bedrijf, het zorgvuldig omgaan met klimaat en energie, de gezondheid van dieren en de goede relatie met de samenleving. Het behouden van goed "naoberschap" is daarbij erg belangrijk.
Wanneer er sprake is van (dieren)activisten die onze erven betreden of bezetten, dient de gemeente snel en adequaat gebruik te maken van haar bevoegdheden, om zo de veiligheid van mensen en dieren te waarborgen.

De ambities voor de toekomst

- ✓ Als agrariërs meegenomen worden in het debat als er gesproken wordt over 'ons' en 'ons' dierbare platteland
- ✓ Sympathie behouden van burger en overheid. 'Voedsel moet de 'trots' zijn van boer en burger
- ✓ Waardering voor de boer
- ✓ Voor de langere termijn: handen ineenslaan op kleinschalige en grote projecten om het juiste verhaal te vertellen

Wat willen we NIET

- ➢ Negatieve beeldvorming door media en/of activisten. (weggezet worden als crimineel, dierenmishandelaars, vervuilers)
- ➢ Als agrariër overal de schuld van krijgen
- ➢ (dieren)activisten die onze erven betreden/bezetten en/of vernielingen aanrichten

Nawoord

Het schrijven van voorliggend visie-document heeft tot doel helderheid te verschaffen in de te nemen stappen m.b.t. de omgevingsvisie. Het document biedt niet alleen houvast voor het afdelingsbestuur, maar verschaft tevens helderheid aan onze leden en u als gemeente in het gebied van Noord-Oost Veluwe.

Er staan ons veel veranderingen en opgaves te wachten. Wij boeren hebben voor een groot deel de oplossing. Dit vraagt wel flexibiliteit van de ondernemer, maar net zo goed flexibiliteit (maatwerk) van de gemeenten om de plannen waar te kunnen maken.

Samen kunnen we deze uitdagingen aan, we hopen op uw inzet en willen graag constructief met u in gesprek hierover.

Leden en bestuur van LTO Noord afdeling Noord-Oost Veluwe

"Alleen ga je sneller, maar samen kom je verder!"